

NY MUSIK

Jürg Frey

– klangens och tystnadens tidsrum

Lördag 27 september

kl 16.00 Museet, kulturhuset

Söndag 28 september

kl 16.00 Ålgården

Måndag 29 september

kl 19.00 Museet, kulturhuset

NY MUSIK

i samarbete med
Borås konstmuseum

sempre semper sempre semper sempre semper

Jürg Frey: *Glafered I* för crotaler och stenplatta (2002)

Peter Hansen: *Summer Air II* för basklarinett och piano (2002) – uruppförande

—paus—

Jürg Frey: *Glafered II* för basklarinett och piano (2002)

Peter Hansen: *Summer Air* för basklarinett och piano (2002) – uruppförande

Jürg Frey – basklarinett

Björn Nilsson – piano och slagverk

Lördagen den 27 september 2003, kl. 16.00

Museet, kulturhuset, Borås

Entré 50:- Medl. fri entré

Om sin verkserie *Glafsered* berättar **Jürg Frey**: ”Jag skulle aldrig kunnat tro att jag någonsin skulle skriva ett stycke som utgår från en kontrapunktisk princip – såsom kanon. Efter att jag i början av mitt komponerande sysselsatte mig mycket med frågor om konstruktion, lät jag dem sedan vara, eftersom resultatet alltid var så otillfredsställande. Jag intresserade mig mycket för frågor som rörde själva materialet och då visade det sig att frågor som rörde konstruktiva element, så som man normalt behandlar dem, alltid var ett hinder för min musik. Men på senare tid har i mitt komponerande en del överväganden dykt upp, som har låtit denna frågeställning, som jag kraftfullt undvikit, åter dyka upp vid horisonten. Så har exempelvis frågan om musikalisk logik på senare tid intresserat mig. Då ska man ha klart för sig, att en konstruktiv logik inte på långa när innebär en musikalisk logik, ja jag fick t.o.m. det paradoxala intrycket att musikalisk logik snarare är någonting intuitivt, och att just det så kallat ”ologiska” kan klinga särskilt ”logiskt”. Hur det nu än är med det, är det ett stort område som har börjat intressera mig alltmer, och efter mötet med Aldo Clementis musik, avtecknade sig en möjlighet att förena kanonmetoder med mina estetiska förutsättningar. Kanonmetoder, för resten; här handlar det snarare om den fascination det innebär att nedteckna något, om vilket man vet att det skall dyka upp igen – kanske först efter några minuter – och detta något kan vara en enskild ton, men det kan också vara en paus av flera minuters längd. (Det är ju något som redan förberetts i min verkserie *WEN* – och så har väl dessa tre stycken egentligen mer med *WEN* än med kanon att göra.) I detta sammanhang skrevs alltså *Glafsered I-III*. Jag skulle aldrig kunna börja arbeta utifrån tanken att skriva en kanon, och även här har jag säkerligen klivit in i detta kanonrum genom en tämligen okänd sidodörr. Det kan väl också vara grunden till att *Glafsered* väl knappast låter som en kanon (för det gör det väl inte? – jag har ju ännu inte hört det...).

Glafsered II använder sig av exakt samma struktur som sin föregångare, med den enda skillnaden att crotalernas höga toner och stenplattornas icke tonhöjdsfixerade klanger flyttat till det låga registret och ersatts av basklarinet och piano, men den kanoniska strukturen är exakt densamma.

Peter Hansen (f.1958) ger – i såväl text som musik – på ett ovanligt tydligt sätt gestalt åt den nutida musikens dilemma. Hans konstmusikaliska skapande sträcker sig från närmast modernistiska skapelser, via telefonkladd, brottstycken och skisser, till musik av det slag som brukar beskrivas som ”ambient” – lågmälda klanger som utbreder sig i rummet utan att tränga sig på, en atmosfärisk färgning av omgivningen.

Summer Air ligger nära den senare kategorin, en musikalisk tapet med knappt förnimbar relief. Båda de här framförda styckena har samma mönster, bara färgerna skiljer dem åt. Från början är det två kompositioner för blockflöjt och teorb, men eftersom det rör sig om klangligt abstrakta skapelser låter de sig instrumenteras på mångahanda sätt.

NY MUSIK

i samarbete med
Borås konstmuseum

sempre semper sempre semper sempre semper

Jürg Frey: *Glafered I* för crotaler och stenplatta (2002)

Peter Hansen: *Summer Air II* för basklarinett och piano (2002) – uruppförande

—paus—

Jürg Frey: *Glafered II* för basklarinett och piano (2002)

Peter Hansen: *Summer Air* för basklarinett och piano (2002) – uruppförande

Jürg Frey – basklarinett

Björn Nilsson – piano och slagverk

Lördagen den 27 september 2003, kl. 16.00

Museet, kulturhuset, Borås

Entré 50:- Medl. fri entré

NY MUSIK

i samarbete med
Borås konstgrafiska verkstad

...en antydan av transparens

Metall, Stein för en slagverkare (2003) – uruppförande

—paus—

Buch der Räume und Zeiten för två slagverkare (1999–2001)

Jürg Frey och Björn Nilsson – slagverk

Söndagen den 28 september 2003, kl. 16.00

Ålgården, konstnärernas galleri, Borås

Entré 50:- Medl. fri entré

Många stycken som tillkommer idag, skrivs för bestämda platser eller tillfällen, för en särskild konsertsal eller ett specifikt evenemang, och de uppfyller sedan den tänkta funktionen på dessa platser. I ett stycke som *Metall, Stein* överväger i stället intrycket att musiken själv måste skapa en plats där den kan klinga. Det tycks inte finnas ett färdigt kärl i vilken musiken passar. Inte heller i ett stycke som använder så entydiga och hårda material som metall och sten till klangkällor, uppstår en musik som högljutt hävdar sig och tränger sig fram. Ofta söker den efter beskuggade klanger, för att så dölja den skärpa med vilken exempelvis crotalens klang framträder, och omvandla den till något organiskt.

Om man vill finna metallens och stenens hårdhet i detta stycke, då snarast i den klarhet och kompromisslöshet, med vilka delarna fogas samman till en arkitektonisk form som inte tillåter några mellanrum och som går sömlöst från ett klangrum till ett annat. Så uppstår ett stycke, vars övervägande intryck inte är att det vill besätta rummet. Snarare tycks stycket skapa rummet genom sitt klingande i tiden.

I *Buch der Räume und Zeiten* (1999–2001) uppträder till dels en annan dimension av den kompositoriska frågeställningen. Av 21 stämmor om 55 minuter var väljs för varje framförande två som spelas simultant. Så innehåller *Buch der Räume und Zeiten* en mängd duor, av vilka enbart en klingar vid varje framförande. Precision och öppenhet är ledord för den enskilda stämman: Precision, för att varje stämma skall få en egen identitet; öppenhet för att möjliggöra meningsfulla kombinationer av de enskilda stämmorna.

Inte heller i detta fall tar musiken gestalt i rummet genom att hävda sig, utan dess närvaro är långt mer subtil: Ofta långa tidsvärden, pauser och klanger, som i sin lågmäldhet inte lämnar något annat efter sig än minnet av sin närvaro. Det rum som sålunda skapas, är dock inget slutet rum genom vilket tidsflödet strömmar i en bestämd riktning. Här kan man ibland få en känsla av att tiden flödar tvärs emot musiken, eller att tiden kan komma från alla riktningar och ta vägen åt vilket håll som helst. Det rum som då uppstår saknar alltså murar, och till det hör en transparens som också lämnar rum för egna tankar och andra toner. Vid och öppenhet skrider i detta stycke fram med en precision, som kommer till uttryck såväl i det inre kompositoriska arbetet som i tolkarnas utförande, förutsatt att arbetet liksom spelet sker villkorslöst. Då möts tystnad och klang i lyssnarens inre och kan också där skapa vidd och öppenhet. Så breder stycket sakta ut sig och skapar under sitt långa klingande som av sig självt sitt eget rum, där det kan existera.

NY MUSIK

i samarbete med
Borås konstmuseum

...klangens tidsrum

St. Dizier-L'Evêque, Lagrange, Chaux, Felon (1994)

Ohne Titel (Drei Stimmen) (1997)

—paus—

Ohne Titel (Violine, Klavier, Schlagzeug) (1996/97)

Anna Lindal – violin

Kristine Scholz – piano

Jonny Axelsson – slagverk

Måndagen den 29 september 2003, kl. 19.00

Museet, kulturhuset, Borås

Entré 50:- Medl. fri entré

Under arbetet på min första trio för violin, piano och slagverk stötte jag i en text av John Berger på de fyra ord som senare kom att utgöra titlar på styckets fyra delar: St.Dizier-L'Evêque, Lagrange, Chaux, Felon. Det är namnen på orter som presenteras i form av fotografier på ett bildband med mer än ett hundra bilder av franska landsförsamlingar i omgivningarna av Belfort. John Berger beskriver inte hur dessa bilder ser ut, utan i stället hur fotografierna har gått till väga för att finna dessa bilder:

”Det räcker inte att titta ut genom fönstret. Inte heller kommer någon motorväg att föra dig dit. Ingen kan säga dig åt vilket håll du skall gå, för du vet inte vad du skall fråga efter. På denna resa är en väl upptrampad stig en varning snarare än en uppmuntran. Samtidigt måste denna plats inte nödvändigtvis vara övergiven eller vild. Den kan lika gärna ligga precis bredvid den, där bagaren brukar ställa sin bil. Konsten består i att komma dit av en händelse. Då tar du platsen med överraskning – och den överraskar dig.”

I dessa beskrivningar kände jag igen ett sätt att arbeta, som jag vid den tiden långsamt tillägnade mig. Lite längre fram beskriver John Berger hur fotografierna har funnit dessa orter: ”Dessa fotografer, i de mer än hundra församlingarna runt Belfort, har inte åkt motorcykel. I sitt inre har de företagit sig något betydligt svårare. De har lämnat sina estetiska vanor bakom sig, det måleriska, det romantiska, det exotiska och det banala. Utan undantag har var och en vetat när han kommit fram till det ställe som dragit honom till sig. Och de har tagit sina bilder, som säger (som vore det aktuella stället världens obestridliga centrum): Du är här. Och här finner vi varken skönhet eller harmoni, eller något annat av våra mänskliga tröstemedel.”*

Jag betraktar *St.Dizier-L'Evêque, Lagrange, Chaux, Felon* som ett viktigt stycke i min utveckling som tonsättare; här upptäckte jag ju för första gången att jag, med hjälp av en anpassad arbetsmetod och få men mycket precisa klanger, kunde komma till resultat som jag länge strävat efter, men som ofta dolts under en myckenhet av möda och tekniker.

Uppmuntrad av dessa erfarenheter återvände jag några år senare till samma besättning. Dessa båda stycken skiljer sig från varandra genom att på olika sätt utveckla kompositoriska förhållningssätt vilka redan antytts i den första trion.

Ohne Titel (Drei Stimmen) betonar ett statiskt, arkitektoniskt men också rumsligt element, varvid tillägget (Drei Stimmen) syftar på en genomgående trestämmighet. *Ohne Titel (Violine, Klavier, Schlagzeug)* är snarare en väg, ett fortskridande genom olika delar – i vilka förvisso också ett förblivande är möjligt – som dock genom styckets hela längd (45 min) i vårt minne kvarlämnar ett spår, skapat av uppbrott och väntan.

* John Berger, *Keeping a Rendezvous*, Pantheon Books, New York, 1991

Jürg Frey (f.1953) studerade klarinett, komposition och Alexander-teknik i Zürich, Bern och Basel. Han har uruppfört en mängd verk av schweiziska tonsättare, främst i sin egen generation, men även tonsättare som Christian Wolff och Howard Skempton har skrivit direkt för honom. Han arbetar som tonsättare och klarinettist men ibland även som dirigent. Som konsertarrangör har han gjort sig bemärkt i serien Moments musicaux i sin hemort Aarau, dit han för övrigt bjudit in många av de tonsättare som också besökt Borås, exempelvis Wolff, Skempton och Newman. Han hör även till Wandelweiser-gruppen, en sammanslutning av tonsättare, som även driver Edition Wandelweiser, vilken förlägger hans stycken och även har publicerat flera CD-skivor med Frey som tonsättare och klarinettist.